

Лубомир Аврамовић, геом. — Кикинда

Арондација поседа сељачких радних задруга

У послератном периоду настале су код нас велике друштвене промене, које су имале велики одраз у пољопривреди. Ступањем сељака у Сељачке радне задруге (СРЗ), уносе они свој ситни и по целом атару разбацани посед у задругу. Наравно да сада настаје тежња, да се тај велики број парцела скупи и груписне ако не у један, а оно бар у неколико мањих комплекса. Ову операцију — груписање разбацаних поседа — називамо »арондација«.

За социјалистички сектор пољопривреде су арондације данас веома важне и од неоцењиве користи. На разбацаном задружном поседу не може се ни замислити интензивно господарство, нити примена агротехничких мера као: рационална употреба машина, вештачког гнојива, плодореда итд.

У Војводини је прошле године започето и довршено неколико арондација. Већих потешкоћа око процене и класирања земљишта нема, пошто су културе углавном ораице, а разлике у класама су мале. Других култура као ливада, воћњака и шума, осим нешто винограда и нема. Виногради су се редовито остављали изван комплекса арондације, јер би у том случају било потребно вршити процену, а то би успорило рад. Опћенито сматрам да их није потребно узимати у поступак арондације.

До сада су се појавиле у пракси ове три врсте арондације:

1. Дивља — делимична (домаћа),
2. Арондација на добровољној бази и
3. Арондација са експропријацијом.

Дивљу, или блаже речено делимичну арондацију врше саме задруге у споразуму с приватницима без геодетског стручњака, замењујући и пребацијући приватнике на задружне парцеле. Дивљом сам је назвао из разлога што руководство задруге врши ту замену не обавештавајући о томе никог, нити достављајући неке податке катастарским уредима. То се тера тако далеко док се не доспије у хор-сокак, па се онда сете да постоји геодетски стручњак и катастарски уред, захтевајући да им се то стање среди. У Кикинди, чији атар има површину од 49.000 кат. јутара, постоји осам Сељачких радних задруга. Оне су вршиле ту дивљу арондацију не само између себе и инокосних сељака, него су и сами бригадири на своју руку вршили замену, па и задруге између себе. Тако су једног дана руководство тих задруга са Повереништвом пољопривреде ГНО-о одржали седницу и записнички донели овакав закључак: »СРЗ »Петефи« дугује СРЗ »Козара« 60 јутара, а »Козара« дугује СРЗ »Херој Тито« преко СРЗ »Слобода« 40 јутара...«, тражећи од кат. уреда да се та настала промена проведе. Међутим ово није ни чудо, када и извесни службеници — водници кат. уреда у саобраћају са странкама СРЗ и руководством кажу: »Дајте да ми вас задужимо, а ви на терену радите шта хоћете«. Сад се може замислити једну кат. општину са 49.000 кат. јутара и с преко 20.000 парцела, кад се све то испремешта, а катастарски

уреди немају о томе никаквих података. Како даље проводити промене? Томе треба уистину стати једном на крај, јер такав рад води баш већим ексцесима површина обрадиве земље, које воде Повереништва Пољопривреде, и не постоји никаква контрола да ли многи приватник бесправно користи напуштену или необрађену земљу наравно без обавеза.

За арондацију под 2 и 3 потребно је одобрење министарства пољопривреде. Да би се могла извршити оваква општа арондација потребно је да у једном атару 50% и по површини и по домаћинствима уђе у арондацију. За трећи случај потребна је дозвола и судска одлука о експропријацији са списком приватника, чије се парцеле експропришу.

За ове операције ми немамо још никаквог правилника. Стручњаци се у сваком даном случају сналазе сваки на свој начин уз помоћ упутстава. Да би успешно извршили неку арондацију најважније су припреме и предрадње, које треба извршити пре почетка техничких радова. Ове су предрадње опште и скоро исте за оба случаја, а састоје се у следећем:

1. Израдити план (карту) у размери 1 : 10.000,
2. Саставити списак приватног сектора азбучним редом,
3. Саставити списак задружног сектора азбучним редом,
4. На листићима величине 10×6 цм уписати по једну парцелу са овим ознакама: број листа газдинства, име и презиме поседника, број парцеле, културу и површину. (На једној цедуљици може се уписати и више парцела аритм. редом ако су истог поседника).
5. Саставити азбучни преглед задругара по домаћинствима и
6. Саставити нумерички преглед листова газдинстава.

Списак приватног и задружног земљишта саставља се на основу листова газдинства и поседовних листова (просто препис с бројем парцела, културом и површином). Код састава списка задружног сектора треба нарочито водити рачуна да уђу сва она земљишта, која су дата задрузи као: поклони, уступања, судске конфискације, аграрни и колонизацијски фондови, а не само домаћинства која чланови уносе у задругу. На крају треба наћи укупну површину да знамо површину једног и другог сектора.

Листићи (цедуљице) се исписују такођер на основу листова газдинстава и поседовних листова. На сваком листићу сме бити уписана једна парцела с бројем, културом, површином, бројем листа газдинства, именом и презименом поседника. Листић може носити и више парцела ако оне теку аритм. редом и припадају истом поседнику. После исписивања ових листића поредају се да теку опет аритмет. редом. На исти начин се исписују и листићи задружног поседа, само што они морају бити одвојени од приватног. Ови листићи су основа за састављање списка парцела.

Кад су готови спискови парцела приступа се шрафирању поседа. Једном бојом се шрафира задружни а другом приватни, а затим се означаје експроприсани део. При саставу списка задружног сектора код арондације са експропријацијом потребно је издвојити засебно колики је задружни посед у задружном комплексу, а колики је ван комплекса — неекспроприсаног, пошто знамо колики је експроприсани приватни део у задружном комплексу.

Азбучни преглед задругара саставља се на основу списка задругара, кога води задруга. Треба водити строго рачуна о домаћинствима упоређујући их са листом газдинства, пошто задруге више пута воде једно газдинство као два и ако нису подељена и немају дозволу за деобу домаћинства.

Нумерички преглед листова газдинства служи нам за контролу да нисмо које домаћинство испустили. Заглавље би се састојало од следећих рубрика: 1. редни број листа газдинства, 2. Сел. рад. задруга НН, 3. Сел. рад. задруга ПП, 4. Примедба.

Код састављања спискова приватног и задружног сектора и исписивања листића треба употребити административно особље, које добро познаје катастар и устројство поседовних листова. Ови су више пута тако замршени и неуредно вођени да се ни најiskusније лице не може у њима снаћи.

Предрадњама треба приступити најсавесније и извршити их што тачније. Посао је огроман и треба много особља, зато је потребна велика пажња и озбиљност.

Ако је арондација с експропријацијом потребно је у списку приватног земљишта одмах забележити које се парцеле експропришу, а код арондације на добровољној бази које ће парцеле претрпети промену. У тај списак се даље током рада региструје које је нове парцеле и површине добио. Оваковим начином рада и регистровања у списку приватног земљишта имаћемо потпуну контролу о току арондације за поједино газдинство, а то је гаранција за састав списка промена.

По завршеним предрадњама може се приступити арондацији. У ту сврху образује се комисија учесника задругара и приватника. Израђују се скице за поједине рудине или табле. Врши се збрајање колико у појединим рудинама-таблама има задружне, а колико приватне земље (код експропријације само за оне табле и рудине, где ће се вршити наделљивање).

Овако састављене скице (табле експропријације) са списком задружног и приватног земљишта доставља се комисији за арондацију. Комисија сада на основу овог елабората и карте у размери 1 : 10.000 доноси споразумно решење о надеоби земљишта појединим странкама узимајући у обзир квалитет једне и друге земље т. ј. оне које напушта и које добија. Наделљивање се врши записнички. У записнику се уводи презиме и име новог поседника, површина коју добива и од којег броја парцеле. Овај записник се доставља геодетском стручњаку, који на основу тога врши парцелацију и ископчење на терену. После тога одвијају се редом остали послови: регистровање, образовање задручних табли, рачунање, картирање, састављање списка окупница задругара, састављање списка промена итд.

Технички део арондације. Технички део арондације требао би бити сличан геодетским радовима на комасацији земљишта. Међутим обзиром на хитност која се у многим нашим случајевима захтевала, ови радови код нас не би могли ни приближно задовољити техничке услове који су се постављали код комасација. Овде ћу описати

радове на арондацији, како сам их ја изводио, с напоменом како мислим да би их требало изводити.

Актуелност и неопходна потреба њиховог извођења су толико очите, да би се тим задацима требало приступити с много више озбиљности и пажње, а будући да би у многим случајевима били захваћени атари целих кат. општина добили би уз мале накнадне радове нове планове, који би се могли користити у било које сврхе.

Код арондоције служимо се старим елаборатом и подацима (у мојем случају преко 75 година), који је прикупљан, провођен и одржаван од читавог низа претходника и савременика, једне тако рекућ непрекидне »династије« стручњака не по крви него по искуству, васпитању, појимању дужности и увреженом осећању тачности и уредности.

О стању овог елабората у многом ће овисити брзина извршења припремних радова. Како је већ напоменуто, овај елаборат је потребно оживети и освежити и добро упознати с радом претходника. Како је ово подручје снимано графичком методом, па се сталне тачке до данас нису чувале, а није их ни било у толикој мери као код нумеричког снимања, то је потребно пронаћи што више тачака које постоје на плану и на терену. Постоји тригонометријска мрежа, коју су наши стручњаци из предузећа у Београду обновили, али се обзиром на раније наведено — хитност и застарелост планова — нисмо могли њом користити. Зато се снимање промена на терену вршило одмеравањем од других суседних постојећих међних тачака не вежући се ни за какву мрежу.

Овде дајем приказ радова пре и после арондације с експропријацијом у кат. општини Башаид. Графички приказ ових радова дат је на приложеној карти. Пошто је однос између приватног и задружног земљишта и поседа, који је узет у задругу 1 : 1, а тако је отприлике и разбацаност по атару, то би графички приказ пре арондације изгледао овако: Не шрафиране парцеле, односно дужи, обележен је посед задругара и незадругара, како ван комплекса експропријације, тако и у самим комплексима, затим граница експропријације (првобитна). Све друге ознаке односе се на стање после арондације и то: Не шрафирани део су приватни сектор, задружни. Сектор је шрафиран квадратном мрежом, а окућнице задругара у виду шаховске табле. Пашњаци — слатине шрафиране су хоризонталним пуним линијама, које задруга сматра својим власништвом. Виногради и купусаре шрафирани су искиданим косим линијама и они нису обухваћени арондацијом. Доделивање пашњака задрузи сматрам да није правилно, и да би то требало и даље остати као »општа народна имовина« т. ј. у погледу власништва поседа у једном прелазном стадију. Делови поседа дати другим Месним нар. одборима или добрима шрафирани су косим пуним линијама. Остале појединости виде се из легенде уз цртеж.

Катастарска општина Башаид има површину од 11.000 кат. јутара са 7.000 основних парцела и 1.220 домаћинстава.

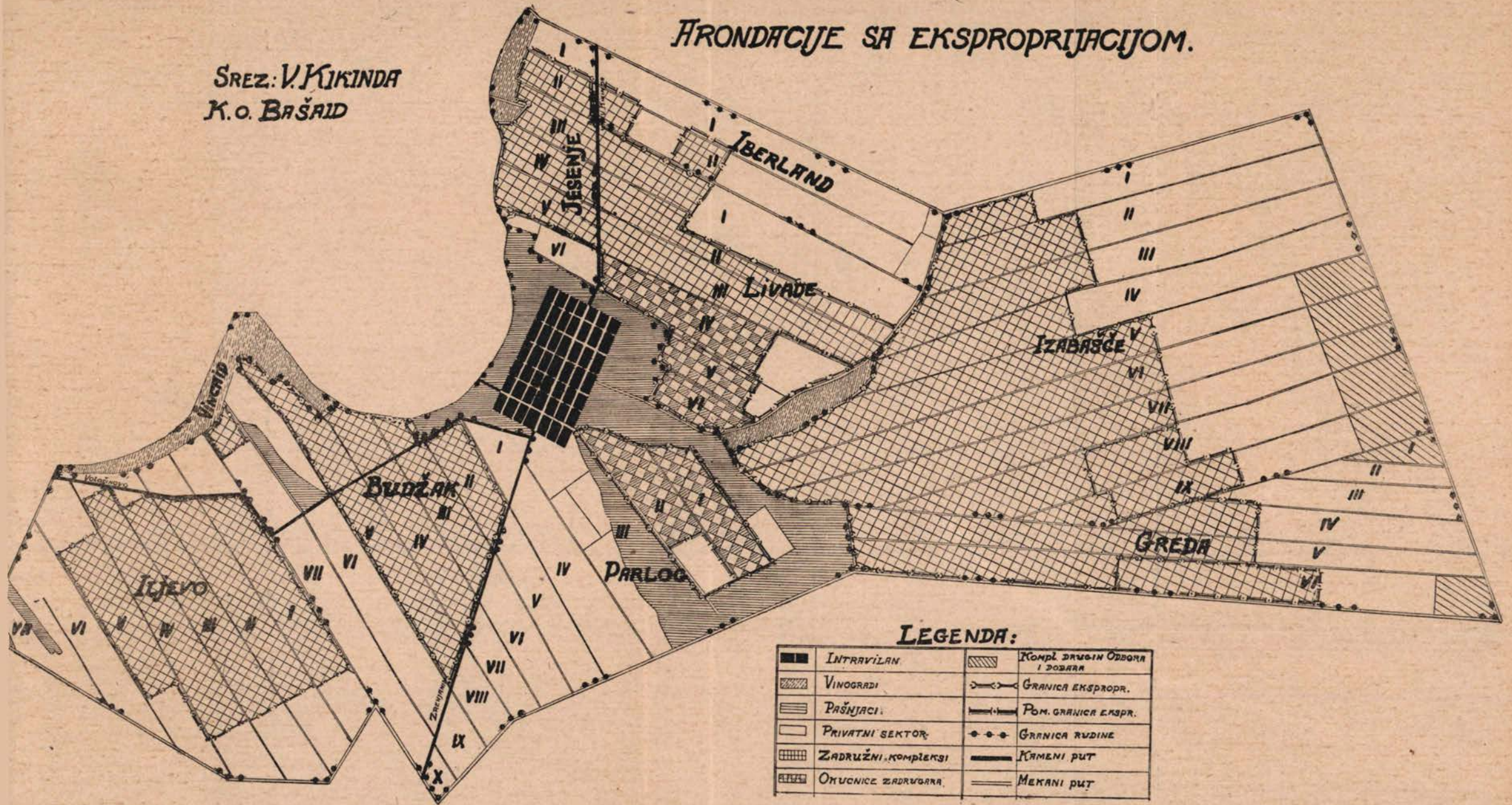
Стручни део радова на арондацији може се поделити на:

1. рад у бироу и
2. рад на терену.

GRAFIČKI PRIKAZ RADOVA

FRONDACIJE SA EKSPROPRIJACIJOM.

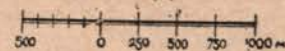
SREZ: V. KIKINDA
K. O. BAŠAIĆ

LEGENDA:

	INTRAVILAN		Kompl. drvećni Odbora i DOBARI
	VINOGRADI		GRANICA EKSPROPR.
	PAŠNJACI		POM. GRANICA EKSPR.
	PRIVATNI SEKTOR		GRANICA RUDINE
	ZADRUŽNI KOMPLEKSI		KAMENI PUT
	ORUČNICE ZADRUGARA		MEKANI PUT

RAZMERA

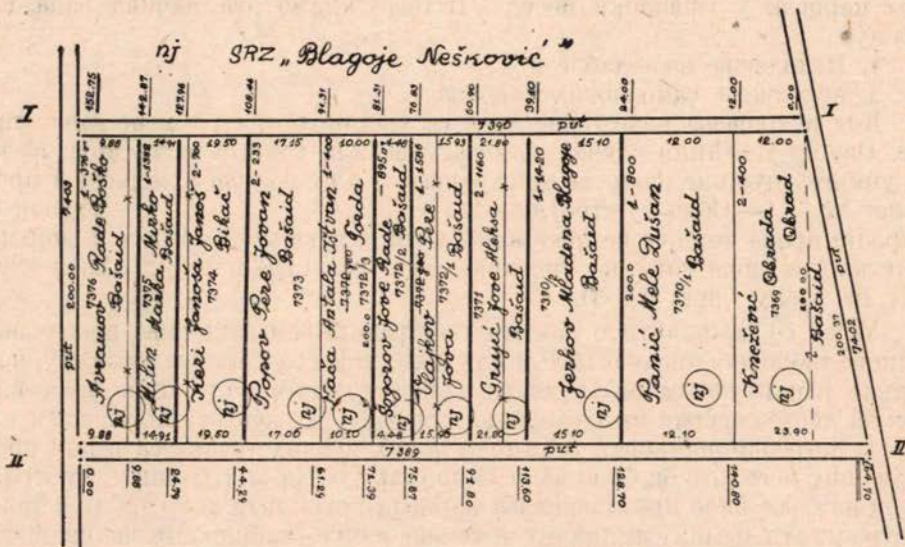
Рад у бироу састоји се у парцелисану — надеоби — слободних површина бивших поседа задругара у једној табли. Према начину парцелисања може се овај рад поделити у:

а) парцелисање целе табле и б) парцелисање са уклапањем.

Парцелисање целе табле обавља се овако: На обичном табаку хартије учрта се једна табла (може и на скицама, ако их има). С оригиналног кат. плана узму се мере, дужина и ширина табле, алгебарски дода усух и израчуна површина целе табле. Добивена површина упореди се са збиром парцела из површине списка парцела, ако је отступање у дозвољеним границама поправи се дужина и ширина табле обзиром на површину која треба да буде. Сада се приступи парцелисању држећи се аритметичког реда бројева парцела како теку на оригиналном кат. плану. Индикације за старе поседнике на скици уписују се са листића, а за нове поседнике из комисијског записника надеобе.

Парцелисање са уклапањем, које сам употребио, код наведеног случаја, вршио сам на следећи начин:

На канцеларијској хартији у размери 1 : 40° учрта се табла и на њој све парцеле старих поседника оним редом како теку на оригиналном плану, остављајући места за слободне површине. Индикације се уписују са листића-цедуљина приватног сектора за старе поседнике. Сада се узму мере за слободне површине опет са оригиналног плана, алгебарски дода усух, израчуна се површина и упореди са збиром слободних површина из списка површина парцела за дотичне бројеве парцела. Ако је

отступање у дозвољеним границама, онда се поправи дужина и ширина слободних парцела, која се надељују и то обзиром на праву површину т. ј. на коју, ћемо вршити изравнавање површине. Ако одступање није у границама дозвољене тачности, онда се тражи грешка. Индикације за нове поседнике уписују се из комисијског записника надеобе. После овог рада узму се мере са плана за парцеле старих поседника, алгебарски дода усух и упишу се апсисна одмерања за целу таблу.

У скици (сл. 2) приказан је начин парцелисања у једном и другом случају:

I—I начин парцелисања целе табле

II—II начин парцелисања са уклапањем.

Предност »парцелисања целе табле« је у томе, што геодетски стручњак има већу и бољу контролу у раду, не могу му се поткрасти грешке, елиминишу се све евентуалне раније грешке у рачунању површина. Међутим овај начин парцелисања одузима много времена око поновног обрачунавања површина целог низа парцела, које су на плану већ учтане и за које постоје срачунате површине.

Лоша страна другог начина је у томе, што немамо добру контролу у раду, што се могу поткрасти грешке, а старе се уопште не уклањају. Економичност и предност овог начина је у томе, што се не губи толико времена око обрачунавања, што услед старих грешака нема померања поседника, и на концу мањи је рад у бироу.

После рада у бироу приступа се исколчењу, односно врши се предаја парцела у »физички посед«. И овде имамо два начина рада на терену:

1. Исколчење целе табле и

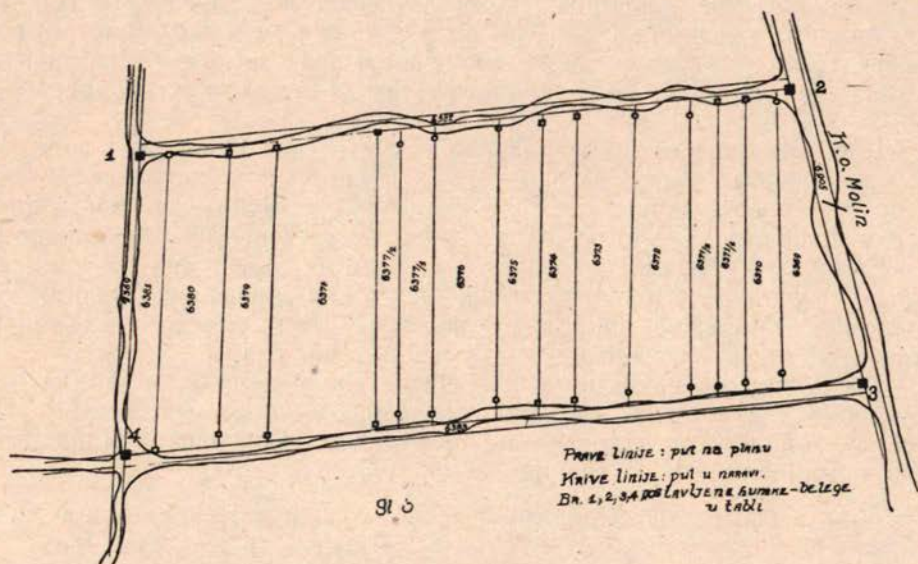
2. исколчење само нових парцела.

Код исколчења целе табле мора се увек почети од темене тачке табле. Ове су у већини случајева несигурне или уопште не постоје. Кола их униште, дужине парцела су скраћене, јер су путеви померени и про-
Налог 12 57 — Обад — строј 6 — 13-9 Ступац 4
ширени, према томе се не могу наћи уопште неке међне белеге и морамо се ослонити више мање на инстинкт, дуго искуство или у крајњем случају на срећу (види сл. 3).

Може се замислити с каквим се страховањем започиње исколчење овакове табле дужине око 1500 м или 3 км, која сва кривуда, без сигурног правца с пантљиком од 10 хвати, с неприученим радницима и осећањем да нисте сигурни ни у завршно одмерање. Ту нервозу повећава и то, што је потребно поставити већи број нових међних тачака са већом прецизношћу него што би било да се само старе успут контролишу. Сматрам да би најбоље било пре исколчења парцела исколчити целу таблу и тако контролисати њезину величину и темене тачке стабилизирати (види сл. 3 и 4).

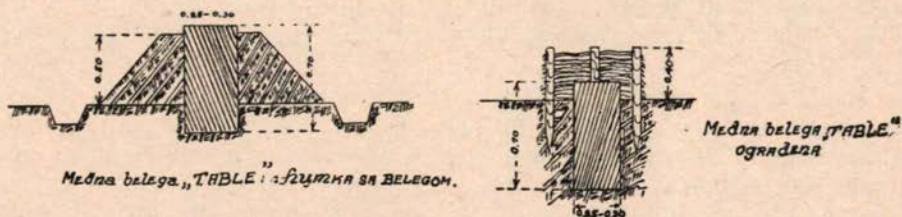
У другом случају је исколчење једноставније. Не мора се почети од темене тачке табле (1, 2, 3, и 4 види сл. 3), него се може вршити т. зв. »исколчење са уклапањем«, код чега се контролицу само фронтони суседних парцела. Рђава страна овог начина је у томе, што је потребно да исколчењу присуствују стари поседници и да донекле показују своје

међе (складове), што прописује и правилник VII/2. Међутим њихово је присуство потребно и у првом случају нарочито, ако долази до померања поседника. Далња је рђава страна овог начина, што су међе белеге повучене од пута, да би се сачувале од унјаштења, и нису у правој линији. Исколчењем темених тачака табле и овај би се мали недостатак уклонио (види сл. 3).

Slika 3.

Код ових радова сам увидео да је безусловно потребно имати укупне збирове површина парцела приватног и задружног земљишта по таблама или по рудинама. Овај по рудинама је неопходно потребан комисији код добровољне арондације, ради погађања о замени. За ову сврху

Sl.4

се могу добро користити обрасци »Списка промена«. Надеобу сам почео на основу »Списка експропријације«. Комисија је из тог списка вадила оне поседнике, који треба да добију накнаду и то из рудине на пр. »Греда« у исту рудину. Ово се светило и мени и комисији, јер наједном

кад смо завршили надеобу једне рудине, видели смо да је у истој било превише или премало слободних површина. Дакле пре почетка парцелисања треба безусловно саставити азбучни регистар приватног сектора, саставити спискове површина парцела приватног и задружног сектора по рудинама и таблама и извршити ревизију и реамбулацију култура. На бази овог списка површина парцела по рудинама, правилније би се планирало и оријентирало код надеобе. На основу тога би се на заједничкој конференцији с комисијом могао размотрити и простудирати цео атар и донети закључак и план за надеобу из других рудина, односно где би се морало повећати или смањити експроприсањо део.

При овако недовољним припремама и контроли самог рада наделио сам око 1300 кат. јутара за непуна 3½ месеца, с помоћним особљем од једноу сталног административног службеника, а касније су била и два. Морам признати да је то све било недовољно сређено, неконтролирано и нерегистровано. Нисам имао контролу надеобе појединих поседника, пошто азбучни регистри приватника нису били завршени. Али није се имало куда. Морало се ићи даље с надеобом, јер се она морала обавити ради предстојеће јесење сетве и дубоког зимског орања.

После надеобе приватника изврши се још и надеоба окућница задругарима у дужинама, где сами задругари са управом одреде. Окућнице су се надељивале по следећој табели, коју је прописало Министарство пољопривреде Н. Р. Србије:

1— 2 члана у домаћинству	833 ч. хв. =	29 а 96м ²
3— 4 „ „	1249 ч. хв. =	44 а 91м ²
5— 6 „ „	1 ј 66 ч. хв. =	59 а 92м ²
7— 8 „ „	1 ј 543 ч. хв. =	77 а 08м ²
9—10 „ „	1 ј 620 ч. хв. =	79 а 95м ²
11—12 „ „	1 ј 1200 ч. хв. =	100 а 71м ²

Након тога завршавају се остали административни и технички послови у бироу. Изврши се нумерација задружних табли, обрачунају површине по обрасцу »Списка промена« (види сл. 3), тако да једна цела табла добије само један парцелни број на пр. табла сл. бр. 3 од 15 парцела носиће у будуће само један парцелни број 6369 с површином од 36 ј 110 ч. хв.

Изневши у главним цртама садашњи рад на арондацији остаје ми да кажем нешто о томе како би ове радове требало изводити. Арондација по овој структури и оваковом обиму слична је комасацији, па би и технички радови требали бити исти. У свом случају није била потребна процена, али код нормалних радова на арондацији не би се без ње могло проћи.

Техничке радове на арондацији би безуветно требало базирати на тригонметричкој и полиг. мрежи, тиме би добили добре планове који се могу користити у било које сврхе, иначе је узалудан сваки труд.

Ранији радови на колонизацији, а нарочито аграрној реформи, зајду највеће потешкоће проведби арондације. Има много случајева где је

поседник задужен једним парцелама, а ужива сасвим друге и у другом крају. Према томе то вечито и болно бирање.

Кад би се ова операција везала за триг. и полиг. мрежу могао би се једноставније пренети темење тачке појединих табли, стабилизирати их прописно и заштитити од уништавања подизањем хумки или оплетањем врбовим прућем, како је приказано на сл. 4. Овако је радила 1948. год. Дирекција савезног пољопривредног добра у Вуковару на добру »Жива« за триг. и полиг. тачке и репере. Ове међење белеге табли увек би добро дошле како у приватном тако и у задружном комплексу земљишта. Иначе би и остале међење тачке требало стабилизирати барем кољем.

Радови на арондацији су код нас веома актуелни. Код тога се репавају многи и разни проблеми, који непосредно задиру у пољопривредну економику, па би организирано и систематско извођење ових радова много допринело повећању продуктивности рада у пољопривреди. Код нас је донесена инструкција за израду основне државне карте, међутим не видим разлога зашто се на овом подручју не би нешто направило и за ову за наше прилике неопходну геодетску делатност.

Новчана и материјална сретства. Арондацијом је заинтересирана највише задруга, па се она и изводила о њеном трошку. Задруге су вршиле исплату дневница по уредби о теренском техничком додатку, организовале исхрану, становање и канцеларијске просторије. У томе нас је много помогло руководство Сељачке радне задруге »Благоје Нешковић«, које је према сугестијама инструктора Душана Вулете геом. организовала мензу за службенике, који су на овим пословима радили. Храна је заједно са станом коштала 100 дин. дневно, а била је упркос потешкоћама услед суше добра.

Потешкоћа је било у гријању, осветлењу и чишћењу просторија, али зато радна снага и превозна сретства нису мањкала.

Странке се нису довољно одазивале на примање земље, било је и жалби, а то је разумљиво обзиром на то да је ово арондација са експропријацијом«. Међутим и на другим аграрним операцијама нарочито на комасацији постоји принцип »мајоризације«, па се то ни у овом случају не може избећи.

Сматрам да и у будућим арондацијама не би било проблема у овом погледу, па макар били и већи издаци ради материјала за стабилизацију тачака и уопште за солиднију provedбу ових радова.

П. С.

Питање уређења посједа великих пољопривредно-производних јединица као што су Сељачке радне задруге, државна пољопривредна добра, разне економије и сл. данас је код нас врло актуелно. У уређењу посједа на савременим принципима геодетски стручњак има једну од одлучних улога. Арондација земљишта представља само једну фазу техничког рада у том послу, док су слиједеће фазе пројектовање и стаби-

лизирање путне и каналске мреже, формирање и исколчавање поља и табла одређених по господарским стручњацима у сврху увођења плодореда и друге.

Друг Аврамовић приказао је у горњем чланку један случај проведене арондације из своје властите праксе. Његов приказ, премда нешто опширнији и специфичан за одређени случај, треба да буде потицај нашим колегама који се баве тим пословима за даље излагање нових практичних искустава.

У конкретном случају ради се о једној прилично великој задрузи у уједначеном терену, гдје је било могуће формирати задружно земљиште без већих тешкоћа. Међутим у нашим пасивним крајевима то представља тежи и сложенији случај, пошто се за арондацију нема довољна површина уједначеног и обрадивог земљишта, а експропријације се не могу примјењивати из социјалних момената.

Предпостављамо да наши стручњаци на терену налазе на врло разнолике случајеве, те их молимо да кроз наш лист те случајеве и испуства излажу.

РЕДАКЦИЈА

Radi uštede u prostoru i prema tome papiru štampat ćemo ubuduće sve više članaka petitim slogom, što već sada djelomično uvodimo. Molimo suradnike i čitaoce da to uzmu u obzir.

Uredništvo.